

Els bons salvatges. El fracàs inevitable de les utopies polítiques modernes

Ferran Sáez Mateu

Barcelona: Raval Edicions, 2008

188 pàgines

Per Gonçal Mayos

Professor titular i coordinador del doctorat «Història de la Subjectivitat» de la Universitat de Barcelona, i consultor d'Humanitats de la UOC. El seu web universitari personal és www.ub.edu/histofilosofia/gmayos.

Som davant d'un llibre molt ben escrit, literàriament atractiu, que es llegeix amb facilitat, gairebé com una novel·la. Té un peculiar ritme interior marcat per una clara tonada que ressona cada vegada que el seu autor redescobreix (certament amb excessiva reiteració) els «bons salvatges» de què parla.

Per moments, *Els bons salvatges* recorda assaigs típicament francesos, en la línia dels anomenats «nous filòsofs». Similarment té l'elegant capacitat de pontificar sobre tot

i no res, però sempre amb talent i paraules clares, rotundes, inspirades..., amb una calculada mala bava, que valora l'opinar iconoclasta, arriscat, libèrrim, «políticament incorrecte» i que evita l'autocensura. En tenim un brillant i paròdic exemple quan Ferran Sáez considera inevitable el fracàs del socialisme «real» perquè pressuposava un fictici model antropològic «barreja impossible de bon salvatge, animal gregari, sergent prussià, lliurepensador francès, delator, mestressa de casa que fa durar la roba a còpia de sargits, heroi homèric, pagès parsimoniós, encarregat d'obra enfurimat i anacoreta paleocristià» (pàg. 22).

Malgrat que algun plantejament s'allargassa i altres banalitzen, la tesi de fons és clara, sagnant i indiscutible: la facilitat amb què totes les utopies degeneren en distòpies, en totalitarismes, en exclusions i en massacres. El segle xx, tot i que té antecedents ben explicats en Montaigne i les cròniques d'indies (sobre els quals va versar la tesi que és en la base d'*Els bons salvatges*), està marcat a foc per aquesta ingenuïtat llaurada al llarg del segle xix i que té en el massa recorregut Rousseau el seu factòtum clau. És la ingènua voluntat, de molt perversos efectes, de fer un «experiment antropològic» que substitueixi la humanitat real i imperfecta, per un «home nou». Aquest hauria de ser el «subjecte pur» sobre el qual construir una impossible utopia i, cosa encara pitjor, emmascarar ideològicament els pitjors totalitarismes, dominacions, exclusions i colonialismes. Ferran Sáez hi veu agermanats sota aquesta mateixa trampa: «el comunisme soviètic i el nazisme, el socialisme utòpic de Fourier i l'anarquisme de Bakunin; Pol Pot i John Zerzan» (pàg. 186).

En capítols breus i relativament autònoms (que sovint funcionen com a autèntiques faules moralitzants), Ferran Sáez barreja sàviament comentaris d'actualitat ben identificables amb una important erudició històrica. Tot i que pel gènere assagístic escollit defuig les cites i el culte a les autoritats, s'hi troba a mancar unes mínimes referències a moviments tan importants per a la tesi de «l'home natural» del iusnaturalisme modern o de l'antropologia del segle xx.

En tot moment, Sáez dispara amb bala, com quan (pàg. 78) denuncia que «els okupes», aquells nous redemptors i salvadors del poble alienat per la manipulació dels mitjans de comunicació, no haguessin acollit en els seus múltiples *espais alliberats*, ni que fos un parell de nits, [...] els nigerians que van ser brutalment apallissats fa set anys a la plaça de Catalunya de Barcelona». Ni més ni menys, vincula el que considera «la complicitat mediàtica» i d'alguns càrrecs municipals (per exemple, la regidora designada per V) amb els okupes en funció de proximitats ideològiques o, inclús, «vincles familiars» («cherchez le père, cherchez la mère!», diu). El resultat és –diu Sáez– fer el favor «al sistema» de «desviar l'atenció» de qüestions com la concreta pujada de la pensió de les vídues o de la quantitat concreta de sòl públic destinat a l'habitatge, «perfectament solucionables des de la política, tot traslladant-les als innocus llimbs de la catarsi col·lectiva» (pàg. 82).

En molts moments, *Els bons salvatges* sembla exorcitzar valentament alguns dels fantasmes personals del seu autor, que són clarament vinculats amb una certa *gauche divine* i a certs revolucionaris de boqueta que han tiranitzat massa la filosofia i la

cultura «progre» d'aquest país. Presumptes intel·lectuals compromesos i inspirats, però sobretot «pijos» (sic) i autocastrats per la mateixa còmoda posició social heretada, que no els oferia cap repte sinó simplement una fàcil trona per «epatter le bourgeois» (que ells mateixos eren en el fons!). S'hi intueix clarament la condescendència i superioritat amb què aquests intel·lectuals sotjaven des de dalt el «bon salvatge», veritablement rural i amb resistència a claudicar davant les seves utopies, que devien ser per ells Ferran Sáez i altres nouvinguts. Com passa gairebé sempre i en contra del tòpic, tampoc no fou fàcil en la transició espanyola estudiar filosofia amb treballada reflexió personal ni poder construir el propi discurs des de l'esforç d'aclariment vital personal.

A la trampa que denuncia amb «la ficció del bon salvatge acaba transformant la revolució en la més conservadora de les utopies, la del reingrés al paradís originari» (pàg. 154), Sáez contraposa la convicció que «al final del camí, però, no hi ha un món perfecte, un paradís: hi ha una situació millor que l'anterior, però igualment imperfecta. Aquesta és, sense anar més lluny, la lògica de la democràcia liberal. Es tracta d'una lògica tèbia i estèticament poc atractiva» (pàg. 156).

Ara bé, el lector haurà de llegir el llibre per copsar per què (moviments contemporanis clau com la revolució cultural maoista, la psicoanàlisi, els paradisos artificials psicodèlics, la contracultura adoradora d'una joventut malcriada i d'infumables teories esotèriques o *new age*, el romanticisme i la postmodernitat, la comuna hippy i el bon hacker de Himanen, l'hàbil proselitisme intel·lectual al servei d'Stalin de Maximoff, el Maig del 68 i

«l'anarquisme de classe mitjana», el *Libro rojo del cole* o la construcció del famós discurs anacrònicament ecològic del Gran Cabdill Seattle...) coincideixen – segons Ferran Sáez – a ser «un intent d'adequar la naturalesa humana a una determinada fantasia social, en una voluntat de construir una societat en funció d'una formulació fantasmal de l'essència de l'home. És a dir: a dissenyar una gran *reforma antropològica*» (pàg. 122).